

Justis- og beredskapsdepartementet

01.10.26

Høringssvar – NOU 2026: 8 Samarbeid og informasjonsdeling for å forebygge kriminalitet

1. Innledning

Norsk Presseforbund, Norsk Redaktørforening og Norsk Journalistlag viser til Justis- og beredskapsdepartementets høring av NOU 2026: 8 Samarbeid og informasjonsdeling for å forebygge kriminalitet – Kriminalitet som begås av barn og unge, vold og overgrep i nære relasjoner og voldelig ekstremisme.

Vi avgrenser høringssvaret til de sidene ved utredningen som berører allmennhetens og pressens rett til informasjon om offentlig virksomhet, jf. Grunnloven § 100 femte ledd, EMK artikkel 10 og offentleglova § 1.

Vår hovedinnvending gjelder ekspertgruppens vurdering i kapittel 10.5.11.3 «Innsyn etter offentleglova». Vi mener utredningen på dette punktet ikke i tilstrekkelig grad har vurdert konsekvensene av lovforslaget for offentlighetsprinsippet, og at departementet bør be om en grundigere utredning av dette før lovforslaget eventuelt fremmes for Stortinget.

2. Kort om lovforslaget

Ekspertgruppen foreslår en ny lov om deling av personopplysninger og taushetsbelagte opplysninger mellom offentlige organer (skoler, barnevern, kommunale krisesentre, politi mv.) for å forebygge kriminalitet begått av barn og unge, vold og overgrep i nære relasjoner og voldelig ekstremisme. Loven skal fungere som et supplerende rettsgrunnlag for deling av personopplysninger og samtidig som et unntak fra taushetsplikten.

Lovforslaget stiller krav om at informasjonsdeling som hovedregel skal skje skriftlig og dokumenteres, jf. lovforslaget § 12 og punkt 10.5.11.2. Presseorganisasjonene støtter dette forslaget og mener det er helt nødvendig for å sikre notoritet rundt deling av opplysninger, både de som er underlagt taushetsplikt, og personopplysninger som ikke er det.

Vi er også enige i utvalgets konklusjon om at dette genererer nye saksdokumenter i forvaltningen som det kan søkes innsyn i etter offentleglova.

3. Særlig om kapittel 10.5.11.3 – Innsyn etter offentleglova

3.1 Vi viser til følgende fra utvalget

«Innsyn etter offentleglova er en praktisk problemstilling som det er viktig å være oppmerksom på. Saker om forebygging av kriminalitet har ofte offentlig interesse og kan genere innsynsbegjæringer. Lovforslagets krav om at delingen skal dokumenteres skriftlig, vil også føre til at det opprettes saksdokumenter det kan begjæres innsyn i.» (NOU 2026: 8 s. 245–246)

Utvalget konkluderer med at gjeldende rett gir tilstrekkelige hjemler til å unnta opplysninger fra innsyn der det er behov for det, og viser til tre bestemmelser i offentleglova:

- § 12 – merinnsyn/enhetlig unntak: resten av et dokument kan unntas dersom gjenværende deler gir «klart misvisende inntrykk», utskilling er «urimelig arbeidskrevende», eller de unntatte opplysningene «utgjør den vesentligste delen av dokumentet».
- § 15 andre ledd – organinterne råd: kan gi hjemmel for unntak «dersom et forvaltningsorgan har rådført seg med et annet organ i forbindelse med en forebyggingssak», «for eksempel dersom offentlig innsyn i opplysningene i saken går ut over forebyggingsformålet».
- § 24 andre ledd andre punktum – utsatt innsyn i meldinger og tips om lovbrudd, «for inntil saka er avgjort».

Utvalget peker videre på at også personidentifiserende opplysninger som i utgangspunktet ikke er taushetsbelagte, for eksempel hvilken skole et barn går på, normalt bør kunne unntas i kriminalitetsforebyggende saker, fordi slike opplysninger «indirekte» kan avsløre at informasjon er delt om en bestemt person (NOU 2026: 8 s. 246).

3.2 Vår vurdering

Presseorganisasjonene støtter flertallets syn om at det ikke er behov for flere lovbestemmelser med nye unntak fra offentlighet for personopplysninger som ikke er underlagt taushetsplikt.

Samtidig mener vi drøftelsen i 10.5.11.3 har flere svakheter som bør adresseres før lovforslaget eventuelt fremmes:

Tilgang til anonymiserte opplysninger.

Taushetsplikten skal overholdes. Samtidig følger det av forvaltningsloven § 13 a nr. 3 at taushetsplikten ikke er til hinder for at «opplysningene brukes når ingen berettiget interesse tilsier at de holdes hemmelig, f.eks. når de er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelig andre steder».

Dette er en viktig inngang for mediene for å kunne innhente opplysninger og drive journalistikk på systemnivå. En for streng tolkning av hva som er personidentifiserende, slik utvalget er inne på i avsnitt 10.5.11.3, kan hindre viktig journalistikk og samfunnets tilgang til informasjon. Vi er enige med utvalget i at dette må vurderes konkret, men vi etterlyser en påpekning av at denne type anonymiserte opplysninger kan ha stor samfunnsmessig betydning å gi ut, og at en derfor skal gis

innsyn når det er mulig uten å identifisere vedkommende. Å påpeke dette kan motvirke at frykten for å bryte taushetsplikten fører til en praksis der en unntar for mye for å være på den sikre siden, slik blant annet forvaltningslovutvalget advarte mot i NOU 2019:5 kap. 19.1.

Vid tolkning av § 15 (2):

Etter vårt syn legger NOUen opp til en svært vid og ensidig tolkning av vilkåret «påkrevd» i § 15 (2). Utvalget skriver blant annet at «Dersom et forvaltningsorgan har rådført seg med et annet organ i forbindelse med en forebyggingssak, vil det kunne være påkrevd av hensyn til det offentlige interesser å unnta dokumentet fra innsyn, for eksempel dersom offentlig innsyn i opplysningene i saken går ut over forebyggingsformålet.» Når man først kommenterer dette vilkåret er det helt nødvendig å ta med den andre siden av dette vilkåret – «påkrevd» skal jo nettopp signalisere at terskelen for å unnta denne type råd skal være høy og må avveies mot den offentlige interesse i å få innsyn. Etter ordlyden gir andre ledd bare hjemmel til å unnta deler av et dokument – nærmere bestemt «råd om og vurderingar av korleis eit organ bør stille seg i ei sak» som organet har innhentet til bruk for den interne saksforberedelsen – og bare når unntak er «påkravd» av hensyn til en forsvarlig ivaretagelse av det offentlige interesser i saken. Sivilombudet har ved flere anledninger presisert at vilkåret «påkrevd» skal tolkes strengt, at det kreves et «reelt og sakleg behov» for unntak, se for eksempel 2021-3211. Det samme følger av Justisdepartementets veileder til offentleglova, punkt 7.3.4.3 der departementet skriver:

«At unntak må vere «påkravd» er eit nokså strengt krav. Dette inneber at det må vere ei nokolunde reell fare for at innsyn vil føre til skade av eit visst omfang på dei aktuelle interessene. Unntaket vil fyrst og fremst kunne vareta behovet for å gjere unntak for råd og vurderingar som eit offentleg organ innhentar i samband med at det er involvert i forhandlingar eller tvistar. Dette vilkåret inneber at det ikkje vil vere kurant å bruke dette unntaket i saker av meir generell art, eller i saker som gjeld tradisjonell myndigheitsutøving».

Bestemmelsen gir ikke adgang til å unnta et helt dokument eller en hel sak, kun de konkrete rådene og vurderingene i det når det er nødvendig, og det skal vurderes merinnsynetter offentleglova § 11. Vurderinger og bakgrunn for råd og vurderinger knyttet til kriminalitetsforebyggende arbeid er viktig dokumentasjon som mediene kan bruke til å vise frem og ettergå offentlige tjenestetilbud og myndighetsutøvelse. Det er også nødvendig for å kunne kontrollere om den politikken som føres er i tråd med råd og vurderinger fra fagorgan, eller om de går imot dem. Dette ble blant annet aktualisert under korona-pandemien der det ble en debatt om de strenge reglene var basert på faglige råd eller politikk. Dette er argumenter som er relevante både i vurderingen av om unntak er påkrevd, og i en merinnsynsvurdering.

Vi ber departementet rette opp dette i det videre arbeidet, slik at lovforslaget ikke etterlater et inntrykk av en unntaksadgang som er videre enn det offentleglova faktisk gir.

4. Medienes kontrollfunksjon i kriminalitetsforebyggende arbeid

Mediene har en viktig samfunnsrolle i å vise frem og kontrollere offentlige tjenestetilbud. Dette har blitt fastslått flere steder, også i domstolen av EMD og Høyesterett. For å ivareta dette ansvaret trenger mediene tilgang til informasjon. Derfor er også medienes tilgang til informasjon særlig beskyttet som en del av ytringsfriheten.¹

Å kunne følge myndighetens arbeid med kriminalitetsforebygging kan være tillitsskapende, og det kan gi grunnlag for å danne seg en begrunnet oppfatning av hvordan staten jobber på dette området. Manglende innsyn i denne typen saker kan gi grobunn for mistillit, spekulasjoner feilinformasjon og feilslutninger.

For mediene gir innsyn mulighet til å undersøke og vurdere hvordan det offentlige driver kriminalitetsforebyggende arbeid – om varsler blir fanget opp, om regelverket etterleves, og om svikt får konsekvenser. Dette er en helt sentral del av medienes uavhengige kontroll med offentlig myndighetsutøvelse, og en forutsetning for at pressen skal kunne vurdere og etterprøve dette arbeidet både i forkant, underveis og i etterkant. For mediene er innsynsretten etter offentleglova avgjørende for å kunne avdekke og omtale systemsvikt. Vi har flere sterke eksempler på viktig journalistikk som har blitt til basert på innsyn i anonymiserte opplysninger, som [Stavanger Aftenblads artikkelserie «Politimakt mot barn»](#) der Aftenbladet dokumenterte at politiet på ett år utførte 2 800 oppdrag for barnevernet og at tvangsmidler som håndjern, spyttbeskytter og andre maktmidler (slik som bodycuffs, stripps m.m) ble brukt overfor barn og [Aftenpostens «Barna Norge svikter»](#) fra 2023 der Aftenposten dokumenterte at 261 barn i løpet av to og et halvt år endte opp som kasteballer i barnevernet.

Hvis § 15 andre ledd og de øvrige unntakshjemplene i offentleglova praksis brukes til å lukke hele forebyggingssaker for innsyn, svekkes denne kontrollfunksjonen vesentlig, og risikoen for at systemsvikt ikke advekkes eller først avdekkes etter at alvorlig kriminalitet har skjedd, øker tilsvarende.

Dette perspektivet mangler i NOUen. Ansvaret for å tilrettelegge for at mediene kan drive informerende og systemkritisk journalistikk bør derfor understrekes i det videre arbeidet, og da særlig i forbindelse med omtalen av innsyn etter offentleglova. Denne loven bygger på en avveining mellom tilgangen til informasjon og beskyttelse av privatlivet. Det er svært problematisk, og problematisk opp mot offentlighetsprinsippet og samfunnets informasjonsrett, hvis det etableres en praksis som griper mer inn i informasjonsretten enn det offentleglova gir hjemmel for.

5. Forholdet til personvernkonsekvensutredningen i kapittel 12

Utredningens kapittel 12 inneholder en grundig vurdering av personvernkonsekvensene av lovforslaget, herunder risiko for de registrertes rettigheter og friheter. Vi mener en tilsvarende, strukturert vurdering av konsekvensene for offentlighetsprinsippet og pressens kontrollfunksjon bør

¹ HR-2021-526-A avsnitt 40, jf. *Magyar Helsinki Bizottság mot Ungarn* (18030/11), 8. november 2016.

utarbeides som en del av det videre lovarbeidet, med et uttalt mål om å tilrettelegge for medienes samfunnsrolle innenfor taushetsplikten.

Med vennlig hilsen

Solveig Husøy
ass. generalsekretær
Norsk Redaktørforening

Ina Lindahl Nyrud
advokat
Norsk Journalistlag

Kristine Foss
jurist
Norsk Presseforbund